

## ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ БОРГОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ВІДШКОДУВАННІ ПДВ

*к.е.н., Котенко Н.В., студент Лаврик О.В.*

Податок на додану вартість (ПДВ) є універсальним акцизом, що у 1992 році було впроваджено на заміну податку з продажу і традиційному в плановій економіці податку з обороту. Сьогодні в Україні поряд з іншими майже 140 країнами світу надходження від ПДВ дозволяють формувати більше ніж 42 % доходів Державного бюджету.

Найбільш проблемним питанням адміністрування ПДВ в Україні і залишається відшкодування від'ємного значення різниці між податкових зобов'язанням і податковим кредитом, так зване податкове бюджетне відшкодування, що може виникнути у платника ПДВ як фізичної, так і юридичної особи у процесі здійснення підприємницької діяльності в Україні.

У Законі Про державний бюджету України на 2013 р.[1] заплановано грошове відшкодування ПДВ на суму майже 60 млрд.грн, що складає більше 38 % загального обсягу надходжень з цього джерела.

За даними Міністерства доходів і зборів з початку року, лідерами з отримання бюджетної компенсації є підприємства гірничо-металургійного комплексу, зернотрейдери та підприємства машинобудування і торгівлі. При чому майже 40 % відшкодованих коштів спрямовано підприємствам з іноземним капіталом.

Відшкодування відбувається за умови належного підтвердження правомірності за результатами перевірки платника. При чому, якщо платник відповідає критеріям, визначеним статтею 200 Податкового кодексу України [2], він отримує право на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ. Про суворість зазначених критеріїв свідчить той факт, що з 1810 платників, що зареєструвалися для отримання автоматичного відшкодування, лише 263 отримали таке право у січні 2013 року.

І навіть у таких жорстких умовах продовжує зростати заборгованість з відшкодування податку, що станом на 1 січня 2012 року становила 18 млрд. грн. Замість того, щоб погашати заборгованість «живими грошима», уряд починаючи з 2004 року вже двічі застосовував боргові фінансові інструменти – ПДВ облігації внутрішньої державної позики (ПДВ ОВДП).

Так, у 2010 році було емітовано без документарні п'ятирічні купонні облігації вартістю 1 тис.грн. Погашення облігацій здійснювалося шляхом проведення кожного півріччя виплат з погашення основної суми боргу в розмірі 10 % номінальної вартості облігації з ставкою дохідності 5,5 % річних[3]. Для отримання термінового поповнення оборотних активів підприємства-реципієнти змушені були реалізовувати такі облігації з

дисконтом 15-20%, що більше ніж у три рази нижче за рівень 2004 року, коли підприємства віддавали посередникам до 60 % коштів.

За даними Рахункової палати України відшкодування ПДВ у такий спосіб дозволило скоротити обсяг заборгованості у 2010 році майже удвічі – до 12,4 млрд. грн. Проте у подальшому зростання невідшкодованого платника обсягу податку на додану вартість відновилося.

Для погашення 17 млрд. грн. заборгованості по невідшкодованому ПДВ наприкінці 2012 року з ініціативи уряду були внесені зміни в Податковий і Бюджетний кодекси. Вони дозволяли відшкодувати ПДВ та робити зустрічні розрахунки платників податків з бюджетом за допомогою казначейських фінансових векселів(КФВ), якими пропонується вважати цінні папери, що посвідчують зобов'язання центрального органу виконавчої влади, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, з метою оформлення наявної заборгованості Державного бюджету України.

На перший погляд, КФВ є аналогом ПДВ ОВДП, що без проблем купували комерційні банки та брав у заставу Національний банк України. На нашу думку, неоднозначність КФВ пов'язана з відсутністю можливостей пред'явлення (сплати узгодженого грошового зобов'язання) до закінчення терміну його погашення. Вексель не є типовим борговим інструментом і не може вільно обертатися на ринку цінних паперів. Ці та інші негативні фактори суттєво знижують ліквідність КФВ, а отже роблять його продаж надзвичайно дорогим задоволенням. Не дивлячись на те, що допоки Кабінетом Міністрів України не затверджено порядок випуску, обігу, погашення та стягнення за казначейськими фінансовими векселями, у Податковому кодексі зазначено, що викуп фінансових векселів зацікавленими особами рекомендується проводити на засадах факторингу та РЕПО.

Отже, аналіз вітчизняного досвіду застосування фінансових інструментів при відшкодуванні ПДВ свідчить, що наразі уряд не має універсальної моделі, яка б задовольняла не тільки грошові потреби Державного бюджету і фінансових посередників, але й суб'єктів господарювання.

1.Про Державний бюджет України на 2013 рік. Закон України від 06.12.2012 № 5515-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

2.Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-1](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-1)

3.Про випуск облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість. Постанова від 12 травня 2010 р. N 368 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 4. – С. 237-239.